

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ІНСТИТУТ ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС ТЕХНОЛОГІЙ»**

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

КАФЕДРИ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Дніпро УДУНТ 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ
І ТЕХНОЛОГІЙ

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
«ІНСТИТУТ ПРОМИСЛОВИХ ТА БІЗНЕС
ТЕХНОЛОГІЙ»

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ

КАФЕДРИ
ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Дніпро УДУНТ 2022

Рекомендовано Вченою радою Українського державного університету науки і технологій: протокол № 2 від 31.10.2022.

В 90 Вчені записки кафедри документознавства та інформаційної діяльності (КДІД): зб. наук. праць. Вип. 4 / ред. кол.: О. В. Михайлюк (голова ред. кол.) та ін. – Д.: УДУНТ, 2022. – 94 с.

Досліджено питання документознавства, інформаційної діяльності та керування персоналом підприємства в історико-культурному та соціально-комунікативному контекстах, вивчено роботу архівних, бібліотечних, інформаційних тощо установ. Збірник побудовано на матеріалах роботи кафедр гуманітарного та суспільного профілю ННІ «ІПБТ» УДУНТ та інших споріднених ЗВО.

Для документознавців-фахівців, викладачів вищих, середніх спеціальних навчальних закладів, аспірантів та студентів-документознавців.

Редакційна колегія:

д-р іст. наук, проф. **О. В. Михайлюк**

(голова редакційної колегії),

канд. тех. наук **О. В. Іващенко**

канд. філол. наук, доц. **К. А. Прокоф'єва**

(заступник голови редакційної колегії, відповідальний секретар),

канд. пед. наук **О. М. Решетілова**

канд. іст. наук, доц. **С. В. Савченко**

Рецензенти:

д-р наук з держ. упр., доц. **Т. М. Тарасенко**

(доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
ННІ державного управління НТУ «Дніпровська політехніка»),

д-р філос. наук, проф. **О. В. Халапсіс**

(завідувач кафедри міжнародних відносин та соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ)

ЗМІСТ

СТАТТІ

О. П. Лучанінова

**СУЧАСНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ЦЕНТР
ПОШИРЕННЯ МОДЕРНИХ ЗНАНЬ ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ
ОРІЄНТИРІВ ДЛЯ СУСПІЛЬСТВА5**

О. М. Решетілова

**СУЧАСНІ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЦЕНТРИ ІНФОРМАТИВНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ9**

І. О. Петрова

**ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНІ: ДОЦІЛЬНІСТЬ ПАПЕРОВОГО
ЧИ ЦИФРОВОГО ФОРМАТІВ15**

М. К. Голодюк, Н. О. Сердечна, А. В. Середа

**ТРУДОВИЙ ДОГОВІР ТА КОНТРАКТ У РІЧИЩІ СУЧАСНИХ
НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ПРАЦЮ В УКРАЇНІ18**

Н. Г. Мосюкова

**РИМО-КАТОЛИЦЬКЕ ДУХОВЕНСТВО В УМОВАХ АНТИРЕЛІГІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ СРСР У 20-ТІ РОКИ ХХ СТОРІЧЧЯ25**

С. В. Савченко, В. К. Виноградова, М. В. Мартиненко

**ІМПЕРСЬКА КАНЦЕЛЯРІЯ ЯК «УТІЛЕННЯ ЛОГОСУ» ТА ЇЇ ТЕМНИЙ
ХУДОЖНІЙ ОБРАЗ: шкіц до документознавчих студій32**

О. В. Михайлюк, К. А. Прокоф'єва

**ВИВЧЕННЯ ЗАСОБІВ ДОКОМП'ЮТЕРНОЇ ФІКСАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ
У ЯКОСТІ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЦИВІЛІЗАЦІЙНИХ ОЗНАК
СТУДЕНТАМИ ФАХУ 029 «ІНФОРМАЦІЙНА, БІБЛІОТЕЧНА
ТА АРХІВНА СПРАВА» (ОПП «ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО
ТА ІНФОРМАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ»)38**

А. О. Анищенко, О. М. Бородіна, Т. Л. Дулеба

**ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ В ОБМІНІ
ІНФОРМАЦІЄЮ45**

А. В. Савич

**ИНФОРМАЦИОННОЕМОСТЬ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО
ПРОСТРАНСТВА В СОВРЕМЕННЫЙ ПЕРИОД51**

Бібліографія

1. Лучанінова Ольга Петрівна. Виховна система вищого технічного навчального закладу: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. К., 2017.
2. Столяренко Л. Психологія і педагогіка. Проблеми освіти і нові парадигми освіти: [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://stud.com.ua/46998/Psihologiya/problemi_osviti_novi_paradigmi_osviti. Назва з екрану.

Надійшло до редколегії 31.03.2022, прорецензовано та рекомендовано до друку проф. Михайлюком О.В.

УДК 004:316.77+021

О. М. Решетілова

(Дніпро)

СУЧАСНІ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЦЕНТРИ ІНФОРМАТИВНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ БАЗ

Розглянуто сучасні бібліотеки під кутом зору їх використання насамперед як центрів інформаційного забезпечення соціальних інформаційних баз.

Ключові слова: інформаційний простір, інформаційний центр, інформаційна база.

Modern libraries are considered from the point of view of their use primarily as centers of information provision of social information bases.

Key words: information space, information center, information base.

Посилення попиту на організовану інформацію за межами традиційного читацького кола бібліотек у середовищі бізнесу, політики, владних структур, у процесі активізації всієї системи соціальних структур у межах розвитку громадянського суспільства помітно змінює акценти у діяльності бібліотечних установ. Вони дедалі більше набувають ознак загальносуспільних інформаційних центрів широкого призначення.

Трансформація провідних бібліотечних установ України відповідно до сучасних суспільних запитів на інформаційне забезпечення показує, що бібліотеки стають ефективним суспільним інструментом задоволення необхідними інформаційними ресурсами всіх категорій вітчизняних користувачів [3, с.4].

На сучасні інформаційні процеси здійснюють зростаючий вплив все більш потужні прояви глобалізації в усіх сферах життя. І ці процеси стали

активною діючою силою глобальних перетворень у світі. Тому сьогодні дуже важливими є дослідження, пов'язані із вивченням впливу глобальних факторів на формування інформаційних баз сучасного суспільства.

Як зазначає В. Горовий, абсолютно правомірно буде стверджувати, що самоідентифікація всякої соціальної структури здійснюється на базі свідомо згрупованої, виходячи із її суспільних функцій і завдань інформації, що становить її власну інформаційну базу [2, с.27].

Соціальна інформація, як вид інформації, що циркулює в суспільстві й використовується в управлінні суспільними процесами в найзагальнішому вигляді характеризує зміст наповнення тієї форми, якою є соціальна інформаційна база.

В той же час інформаційні бази крім використовуваної у повсякденній практиці інформації, у своєму складі мають, як правило, структуровані додаткові обсяги інформації, готові до використання. Введення в обіг потрібної частини додаткового резерву інформації може сприяти та дати поштовх вирішенню актуальних проблем. І, що характерно, вирішенню їх в руслі традицій даної людської спільності. Саме соціальні інформаційні бази визначають зміст, характерні особливості, самобутність нації, держави, як, до речі, і всякої іншої людської спільності в структурі суспільства. І в періоди змін загальноцивілізаційного масштабу, складних випробувань є основою збереження його аутентичності і потенціалу для розвитку в умовах, що змінюються [2, с.12].

Як справедливо зазначає академік О.С. Онищенко, «...сучасна бібліотека не повинна зациклюватись на одному виді інформації – друкованої, книжкової, оскільки перетвориться в музей. Сьогодні всі бібліотеки мають справу з різними ресурсами – рукописними, друкованими на папері, на електронних носіях. У найближчій перспективі бібліотеки бачаться як досвідчений “посередник” між майже безмежним потоком інформації і користувачем. Особлива роль відводиться нині інформації про інформацію, і роль бібліотекаря в інформаційній революції невпинно зростає» [3, с.11].

Впровадження електронних інформаційних технологій у бібліотечну сферу стає переконливим аргументом на користь бібліотек у дискусії про їх значення для сучасного суспільства в умовах наявності Інтернету, зменшення кількості відвідувачів у бібліотеках, зниження їх суспільного авторитету.

Важливим аргументом є проблема ефективного використання інформаційних ресурсів того ж таки Інтернету. Слід зазначити, що протягом останнього десятиріччя в його ресурсах з'явилося багато високоякісної інформації, що значною мірою нівелює критичне ставлення до неї і потребує серйозної організації його використання [4, с.66-68].

До того ж, корисна інформація прихована величезними обсягами низькоякісної або ж і просто шкідливої інформації. Сучасний користувач, як правило, через брак часу за допомогою пошукових систем «знаходить щось», що в більшості випадків лише певною мірою задовольняє запити. Таким чином, у більшості випадків можна говорити про невисоку ефективність використання інформаційних ресурсів.

Оновлені бібліотеки якраз і можуть стати ефективною ланкою між глобальними масивами електронної інформації та сучасним користувачем. Із урахуванням запитів сучасного користувача бібліотеки можуть відшуковувати суспільно значущу інформацію, комплектувати нею свої фонди, готувати її до ефективного використання й успішно задовольняти існуючі запити. Таким чином, професіонали – інформаційні працівники – успішно працюватимуть із масивами електронної інформації, а професіонали в економічних структурах, органах державної влади, у науці тощо зможуть продуктивно використовувати найновішу інформацію.

Сучасна парадигма бібліотечного обслуговування ґрунтується не тільки на використанні фонду документів конкретної бібліотеки. Вона передбачає також використання принципово нових можливостей доступу до інформації незалежно від часу й місцезнаходження як документа, так і користувача. Для задоволення інформаційних, освітніх, культурних потреб своїх користувачів бібліотека сьогодні робить доступними не тільки документовані знання, інформацію, що зберігаються в її фондах або на жорстких дисках її серверів. Вона виходить за свої фізичні кордони, переходить з реального простору у віртуальний. З одного боку, вона пропонує доступ до інформаційних ресурсів, що належать іншим суб'єктам інформаційного простору, у тому числі представленим у мережі Інтернет. З другого – створює електронні інформаційні ресурси (бази даних, колекції оцифрованих документів, веб-сайти та веб-портали), що перебувають за її фізичними стінами. Нарешті, бібліотека надає віртуальні послуги з пошуку інформації та необхідних знань. Умовно кажучи,

сучасна бібліотека стає вузловим центром, який концентрує та розподіляє інформаційні потоки [2].

Збагачення фондів бібліотек новою інформацією в сучасних умовах є найбільш ефективним тоді, коли інформаційні співробітники бібліотек координують цей процес з інтересами корпоративних користувачів або ж діють за їхньою ініціативою та знаходять можливості для спеціалізації в інтегрованих бібліотечних об'єднаннях.

Нові форми взаємовідносин сучасної бібліотеки та обслуговуваних нею соціальних структур уже сьогодні активно проявляються у відносинах провідних бібліотечних установ з управлінськими структурами, політичними організаціями тощо. Розгляд сучасних бібліотек під кутом зору їх використання насамперед як центрів інформаційного забезпечення соціальних інформаційних баз обумовлює необхідність певних методологічних висновків:

1) від бібліотечних працівників у сучасних умовах дедалі більшою мірою вимагається вивчення не лише запитів читацького контингенту, але й корпоративних замовників на інформаційні ресурси бібліотек, формування реального уявлення про базові масиви необхідної для їхньої діяльності інформації, відповідне її комплектування;

2) зростаючі високими темпами масиви продукуваної людством інформації обумовлюють необхідність організації їх ефективного освоєння через кооперацію бібліотечних установ, що сприятиме поповненню фондів новим якісним ресурсом, відповідно, інформаційній насиченості баз, забезпеченню можливостей комплектування й обслуговування всіх категорій користувачів;

3) реалії сьогодення потребують активізації бібліотечних фахівців у відносинах із замовниками: удосконалення асортименту інших послуг у сфері інформаційного забезпечення, розвитку реклами сучасних бібліотечних можливостей [4, с.13-15].

Таким чином, майбутнє бібліотеки значною мірою пов'язане з необхідністю соціальної активізації її працівників, утвердження в новій ролі, що відповідає запитам сьогодення. Перспективи трансформації бібліотечної сфери в систему сучасних інформаційних центрів є важливою в загально-суспільному вимірі як невід'ємна складова вітчизняного інформаційного простору, що має ефективно впливати на його якісні параметри. Брак

відповідної якості особливо спостерігався на етапі виходу з дуже відчутного для українського суспільства етапу світової економічної кризи.

Освоєння бібліотечними установами електронних інформаційних технологій, комп'ютеризація бібліотечної системи дає змогу набагато якісніше вдосконалити інформаційний ресурс цих комунікацій, підвищити ефективність інформаційного забезпечення суспільної діяльності. Потенційно вони дають найбільшу можливість з усіх відомих у суспільній практиці людства для доступу до інформаційних ресурсів прикладного значення, мають можливість забезпечення ефективного зворотного зв'язку між інформаційними центрами та соціальними структурами, які вони обслуговують.

Розвиток соціальних інформаційних комунікацій і нерозривно пов'язаних з ними соціальних інформаційних баз сучасного суспільства створює нові, якісно вищі від усіх відомих до сьогодні людству умови для консолідації суспільства, забезпечення його належної життєздатності, створює можливості для успішної діяльності в системі міжнародного співробітництва. Сьогодні в бібліотекознавчій теорії вже зафіксований той факт, що «глобальна інформатизація висунула бібліотеки в ряд найважливіших, з погляду задоволення соціальних потреб суспільства, інститутів формування та поширення інформаційних ресурсів», що «в майбутньому бібліотеки мають активізувати розвиток інформаційних функцій, стати універсальними інформаційними центрами», забезпечувати «вільний і необмежений доступ до інформації всім членам суспільства», що «роль бібліотек у виробничій, науковій, освітній ділянках, у розвитку демократії та ринкових відносин посилюється» [2, с.174-175]. Сьогодні вже недостатньо зводити роль наукової роботи в бібліотечних закладах до «теоретичного осмислення процесів інформатизації книгозбірень», а організаційні заходи – до розширених засідань та семінарів зацікавлених тією чи іншою мірою сторін. Ця робота стає важливою складовою розвитку інформаційних процесів в Україні.

При розгляді перспектив розвитку бібліотечної діяльності в умовах інформатизації вітчизняного суспільства, відповідно до зростаючої суспільної ролі, можна прогнозувати також і еволюцію іміджу бібліотечного фахівця, за аналогією з відповідним процесом, що відбувається в передових країнах світу. При цьому доцільно зауважити, що цей прогноз відбиває лише наявну тенденцію в суспільних перетвореннях. Реальний імідж бібліотечного

працівника в сучасному суспільстві змінюватиметься відповідно до його реального внеску в загальносуспільну діяльність.

Перетворення, що відбуваються в бібліотечній сфері, зачіпають не тільки технологічні зміни, а й спосіб мислення бібліотечних працівників, які знайшли в собі сили зрозуміти і прийняти даний час і оновитися самим. Реалії сьогодення висувають нові професійні вимоги до бібліотекаря. Він має орієнтуватися в актуальних проблемах розвитку суспільства, чітко уявляти сучасні інформаційні запити основних груп користувачів, досконало оперувати всіма технікотехнологічними засобами обробки інформації, бути ефективним навігатором у глобальних інформаційних ресурсах, відповідно до запитів здійснювати їх поглиблений змістовний аналіз, кваліфіковано структурувати інформацію фондів, вичерпно інформувати про неї, вводити в суспільний обіг, забезпечувати ефективне її використання.

Стратегія комплектування сучасних бібліотек, як центрів інформаційного забезпечення, має враховувати нинішню загальну тенденцію до збільшення кількості дистанційних користувачів і значного урізноманітнення їхніх запитів. Тому вона має передбачати наявність кооперативних зв'язків з іншими бібліотеками і враховувати таку кооперацію у плануванні поповнення фондів.

Таким чином, еволюція бібліотечних установ у напрямі до перетворення в сучасні інформаційні центри дає можливість розглядати їх ресурси як інформацію для змістовного наповнення множини соціальних інформаційних баз, що забезпечують існування й розвиток системи соціальних структур суспільства.

Бібліографія

1. Гарагуля С. Бібліотеки в інформаційному суспільстві: орієнтація на користувача // Бібл. вісн. 2014. № 6. С. 17-23.
2. Горовий В.М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства. К., 2005. 383 с.
3. Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства / [О. С. Онищенко, Л. А. Дубровіна, В. М. Горовий та ін.]; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. К., 2011. 235 с.
4. Копанєва В. О. Бібліотека як центр збереження інформаційних ресурсів Інтернету: моногр. / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. К., 2009. 198 с.

Надійшло до редколегії 30.09.2022, прорецензовано та рекомендовано до друку доц. Іващенко О.В.

Наукове видання

ВЧЕНІ ЗАПИСКИ
кафедри документознавства та інформаційної діяльності
(КДІД)
ІНІ «ІПБТ» УДУНТ
Збірник наукових праць

Випуск 4

Підписано до друку 30.11.2022. Формат 60х84 1/16. Папір друк. Друк
плоский. Облік.-вид. арк. 5,2. Умов. друк. арк. 5,34. Замовлення № 120

Навчально-науковий інститут
«Інститут промислових та бізнес технологій»
Українського державного університету науки і технологій
49005, м. Дніпро, пр. Гагаріна, 4

Кафедра документознавства та інформаційної діяльності УДУНТ